

دانشگاه باقر العلوم «علیه السلام»

دانشکده: فلسفه

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته: فلسفه و کلام اسلامی

عنوان:

سازوکار استخراج اصول مدیریت راهبردی فرهنگی از مبانی فلسفه اسلامی

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر احمد آکوچکیان

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر سید محمدحسین هاشمیان

نگارش:

معصومه محمودی

زمستان ۱۳۹۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

با کمال ادب و خضوع این رساله را تقدیم می‌کنم به:

به ایشان که

عطر حورالعین

همین باشد غبار روضه اش

ترتیب جبرئیل

را سپر ای شهسپ بود...

حضرت فاطمه معصومه (س)

و نیز اسوه‌های نام و نشان!

شهیدان بی‌نشان...

بارانها!

کام مراد ادای دین به نامم، استوارتر گردان.

تقدیر و تشکر

شکرتانانی نثار از دوستان که توفیق را بهم ساخت تا این رساله را به پایان برسانم.

تقدیر و درود بر بانوی آفتاب، حیات کوی، حضرت فاطمه معصومه (س) که حضورشان مسکین بی قراریم و نشان قوت بخش انگیزه‌های زندگیمان بوده است.

تقدیر و تشکر از پدر و مادرم که حلال رزقشان، چراغ وجودشان، زلال نجاشان و نیایش‌های بی‌دریغشان به‌نوازه روشنگر شریکی مسیرم بوده است، همچنین تقدیر از مساعدت‌های

برادران مهربانم که دوستشان، سختی‌های را بهم رازبازتر کردند. می‌گویم تا موجب افتخار آنان باشم.

با تقدیر و تشکر از استاد فرهیخته جناب دکتر احمد آکوچکیان، آموزگار نگارنده در احیای نگاه به خود، زندگی و آرزمان برگزیده و به‌نوازه را بناور کاشی در شکل‌گیری و به‌شمر رسیدن رساله‌ام، و با

پاس بی‌دریغ خدمت استاد فرزانه جناب دکتر سید محمد حسین هاشمیان به‌مشاوره‌های صمیمانه و شفقتانه.

با پاس بی‌دریغ خدمت دوستان گران‌مایه ام زینب السادات فیاض‌پور، زهرا صفری و به‌بمکاران مرکز تحقیقات استراتژیک توسعه (رشد) که مرهمیانه‌یاری کردند.

و با پاس خالصانه خدمت به‌کسانی که به‌نوعی مراد به‌انجام رساندن این مهم‌های نمودند.

چکیده

مدیریت راهبردی فرهنگی به مثابه یکی از اضلاع برجسته الگوی مدیریت تغییر مطرح است. رساله پیش‌رو با پرسش اصلی «سازوکار استخراج اصول مدیریت راهبردی فرهنگی از منابع فلسفه اسلامی چگونه است؟» به مدد روش‌شناسی آمیختگانی و چندبعدی، به تحلیل فرایند و روش‌های سازوکار یاد شده می‌پردازد. مبتنی بر این تحلیل، نظر به مبانی فلسفه اسلامی می‌توان دریافت که در دو سطح تحلیل مبانی کل و جزء، برون‌دادهایی به عرصه نظام آرمان‌ها ارائه کرده است که با اهتمام به پیچیدگی مسائل عصر حاضر، و نیازمندی به مدیریت عینی، حاجتمند تکمیلات قابل توجهی خواهد بود. این رساله نشان داده است که مدیریت راهبردی فرهنگی دارای سه سطح مبانی نظری، الگوی مطلوب و سطوح کاربردی می‌باشد، که فرایند و روش حرکت از سطح اول به سطح دوم نقطه برجسته آن خواهد بود. بر همین اساس مباحث رساله پیش‌رو در سه فصل به سامان آمده است: فصل نخست مفهوم‌شناسی؛ فصل دوم سطوح یک مدیریت تغییر و فصل سوم سازوکار استخراج اصول مدیریت راهبردی فرهنگی از مبانی فلسفه اسلامی.

کلیدواژگان: سازوکار، فرهنگ، اصول، مدیریت راهبردی فرهنگی، روش‌شناسی.

فهرست مطالب

۱	فصل اول: کلیات و مفاهیم
۲	سرآغاز
۴	۱- کلیات
۴	۱-۱- بیان مسأله
۴	۱-۱-۱- تشریح ابعاد و حدود مسأله و معرفی دقیق آن
	۱-۱-۲- بیان جنبه‌های مجهول و مبهم و متغیرهای مربوط به پرسش-
۶	های تحقیق
۸	۲-۱- سؤال اصلی
۹	۳-۱- سؤالات فرعی
۹	۴-۱- اهمیت و فایده تحقیق
۹	۵-۱- ضرورت تحقیق
۱۰	۶-۱- پیشینه تحقیق
۱۱	۱-۶-۱- پیشینه در کتاب
۲۲	۲-۶-۱- پیشینه در مقالات
۲۴	۷-۱- روش تجزیه و تحلیل
۲۴	۸-۱- فرضیه‌های تحقیق
۲۵	۲- چارچوب مفهومی
۲۶	۱-۲- تعاریف کاربردی پیرامونی تحقیق:
۲۶	۱-۱-۲- فرهنگ
۲۷	۲-۱-۱-۱- معنای لغوی فرهنگ:

۲۷	۲-۱-۱-۲- معنای اصطلاحی فرهنگ
۲۷	فرهنگ در کتب اصطلاحی علوم اجتماعی
۲۸	تعریف فرهنگ با رویکرد برون دینی
۲۸	تعریف فرهنگ با رویکرد درون دینی:
۲۸	فرهنگ از منظر شهید مطهری:
۳۰	تعریف فرهنگ از منظر علامه جعفری
۳۰	تعریف استاد مصباح از فرهنگ
۳۰	۲-۱-۱-۳- فرهنگ در رویکرد برگزیده پژوهش حاضر: ..
۳۲	۲-۱-۲- راهبرد
۳۲	۲-۱-۲- ۱- معنای لغوی راهبرد:
۳۲	۲-۲-۱-۲- معنای اصطلاحی راهبرد:
۳۴	۳-۱-۲- مدیریت
۳۴	۲-۱-۳-۱- مدیریت در لغت:
۳۴	۲-۳-۱-۲- مدیریت در اصطلاح:
۳۵	۲-۳-۱-۳- تعریف برگزیده این پژوهش:
۳۵	۴-۱-۲- مدیریت راهبردی
۳۸	۲-۲- مفاهیم بنیادین
۳۸	۱-۲-۲- مدیریت راهبردی فرهنگی
۴۲	۲-۲-۲- سازوکار
۴۷	۳-۲-۲- اصول:
۴۸	۴-۲-۲- فلسفه اسلامی
۵۳	۱-۳- تحلیل و جمع‌بندی فصل
۵۵	فصل دوم: فرایند درونی و ساختار یک الگوی مدیریت راهبردی فرهنگی
۵۶	سرآغاز
۵۷	۱- ساختار تحلیلی یک الگوی مدیریت تغییر

- ۱-۱- در زیرترین لایه: پژوهش‌های معطوف به حوزه مبانی نظری اندیشه و الگوی مدیریت راهبردی فرهنگی ۵۷
- ۱-۲- سطح دوم: الگوی ارزش‌داورانه وضعیت مطلوب اندیشه و الگوی مدیریت راهبردی فرهنگی ۵۸
- ۱-۳- سطح سوم: دستاوردهای مربوط به الگوی کاربردی ۵۸
- ۲- مبانی نظری الگوی مدیریت راهبردی فرهنگی ۵۹
- ۲-۱- مبانی هستی‌شناختی ۶۲
- ۲-۲- مبانی معرفت‌شناختی ۶۸
- ۲-۳- مبانی روش‌شناختی ۷۵
- ۲-۴- مبانی ارزش‌شناختی ۷۸
- ۲-۵- مبانی انسان‌شناختی ۸۲
- ۳- الگوی ارزشی - وضعیت مطلوب در مدیریت راهبردی فرهنگی ۸۹
- ۳-۱- انواع ارزشهای تشکیل‌دهنده شاکله ارزشی جامعه آرمانی ۹۰
- ۳-۲- عرصه‌های طولی و عرضی ارزشهای جامعه آرمانی در حوزه عمومی ۹۲
- ۳-۲-۱- مراتب طولی ارزشهای جامعه آرمانی ۹۲
- ۳-۲-۲- عرصه‌های عرضی ارزشهای جامعه آرمانی در حوزه عمومی ۹۳
- ۳-۳- شاخصه‌های عام جامعه آرمانی ۹۴
- ۳-۳-۱- شاخصه‌های وجه‌معداداری و قاعده‌گذاری جامعه آرمانی .. ۹۵
- ۹۵- شاخصه‌های عرصه بینشی (عقلانیت) ..
- ۹۶- شاخصه‌های عرصه‌گرایشی (ایمان) ..
- ۹۷- شاخصه‌های عرصه‌کنشی (اخلاق) ..
- ۳-۳-۲- شاخصه‌های وجه‌معداداری و ساختاری تعاملات اجتماعی در جامعه آرمانی ۹۸

- ۳-۴- شاخصه‌های ارزشی عرصه‌های در جامعه آرمانی ۱۰۰
- ۳-۴-۱- شاخصه‌های جامعه آرمانی در حوزه ادب و هنر ۱۰۱
- ۳-۴-۲- شاخصه‌های جامعه آرمانی در حوزه تولید علم ۱۰۲
- ۳-۴-۳- شاخصه‌های جامعه آرمانی در حوزه خانواده و روابط اجتماعی ۱۰۳
- ۳-۴-۴- شاخصه‌های جامعه آرمانی در حوزه سیاست ۱۰۴
- ۳-۴-۵- شاخصه‌های جامعه آرمانی در حوزه اقتصاد، صنعت و تجارت ۱۰۵
- ۳-۴-۶- شاخصه محوری جامعه آرمانی در حوزه بهداشت زیستی و روانی ۱۰۶
- ۳-۴-۷- شاخصه جامعه آرمانی در حوزه امنیت ۱۰۶
- ۳-۵- شبکه مفهومی ارزشی جامعه آرمانی در امتداد تحقق ولایت الهی ۱۰۷
- ۴- نظام تحقیق و توسعه‌ای: سطوح کاربردی - راهبردی مدیریت راهبردی فرهنگی ۱۰۹
- ۴-۱- تغییرات در فرهنگ ۱۱۰
- ۴-۲- اهداف فرهنگی جامعه ۱۱۰
- ۴-۳- مهندسی فرهنگی نظام‌های اجتماعی ۱۱۱
- ۴-۴- وضع موجود جامعه ۱۱۲
- ۴-۵- اقدامات عملی ۱۱۴
- ۴-۵-۱- گام آغازین: مسأله‌سازی موضوع ۱۱۴
- ۴-۵-۲- گام دوم: ایجاد شناخت در مدیران و نخبگان با نفوذ جامعه، یعنی سازماندهی تیمهای موج‌آفرین برای حضور در جمع ۱۱۵
- ۴-۵-۳- گام سوم: تدوین چشم انداز فرهنگی ۱۱۶
- ۴-۵-۴- گام چهارم: شناسایی فاکتورهای بحرانی موفقیت فرهنگی ۱۱۶
- ۴-۵-۵- گام پنجم: شناسایی شایستگی‌های محوری ۱۱۷
- ۴-۵-۶- گام ششم: تحلیل ذی‌نفعان فرهنگی ۱۱۷

- ۴-۵-۷- گام هفتم: تحلیل شرایط فرهنگی درون مجموعه و استخراج نقاط قوت و ضعف فرهنگی ۱۱۸
- ۴-۵-۸- گام هشتم: تحلیل شرایط فرهنگی بیرون مجموعه و استخراج فرصت‌ها و تهدیدات فرهنگی ۱۱۹
- ۴-۵-۹- گام نهم: شناسایی جذابیت‌های فرهنگی ۱۱۹
- ۴-۵-۱۰- گام دهم: تعیین اهداف کلان فرهنگی مجموعه ۱۲۰
- ۴-۵-۱۱- گام یازدهم: استخراج و تدوین استراتژی‌های فرهنگی .. ۱۲۰
- ۴-۵-۱۲- گام دوازدهم: اولویت‌بندی استراتژی‌ها ۱۲۱
- ۴-۵-۱۳- گام سیزدهم: ایجاد طرح مؤثر فرهنگی بر اساس استراتژی‌ها ۱۲۱
- ۴-۵-۱۴- گام چهاردهم: تعیین معیارهای کلیدی عملکرد فرهنگی ۱۲۲
- ۴-۵-۱۵- گام پانزدهم: ارزیابی مستمر عملکرد فرهنگی مجموعه و کنترل استراتژیک ۱۲۲
- ۴-۵-۱۶- گام شانزدهم: جمع‌آوری بازخورهای گام‌های پیشین ۱۲۳
- ۵- تحلیل و جمع‌بندی فصل ۱۲۳
- فصل سوم: ساز و کار گذار به طراحی الگوی مدیریت راهبردی فرهنگی** ۱۲۶
- سراغاز ۱۲۷
- ۱- تحلیل معنایی سازوکار به فرایند و روش مدیریت تحول در متن این فرآیند.. ۱۲۷
- ۲- فرایندهای استخراج و برآمدن اصول مدیریت راهبردی فرهنگی، الگوی مطلوب از مبانی نظری به سطح مدیریت راهبردی در فلسفه اسلامی ۱۲۸
- آرمان نهایی نظام ارزشی الگوی مدیریت راهبردی فرهنگی ۱۳۰
- خاستگاه نظام ارزشی الگوی مدیریت راهبردی فرهنگی ۱۳۰
- ۱-۲- فرایند استخراج اصول مدیریت راهبردی فرهنگی از مبانی کل فلسفه

- اسلامی ۱۳۲
- ۱-۱-۲- کارکردهای هستی شناختی ۱۳۲
- ۳-۱-۲- کارکردهای ارزش شناختی ۱۳۷
- ۴-۱-۲- کارکردهای انسان شناختی ۱۳۹
- ۲-۲- فرایند استخراج اصول مدیریت راهبردی فرهنگی از مبانی جزء فلسفه اسلامی ۱۴۱
- ۱-۲-۲- ابعاد روابط و تعاملات انسان و ارزش های آرمانی مورد نظر در هر بعد ۱۴۳
- ۲-۲-۲- مراتب طولی ارزش های آرمانی و چگونگی گسترش و امتداد یافتن ارزش های آرمانی ۱۴۵
- ۳-۲-۲- جدول مفاهیم و ارزش های آرمانی انسان اجتماعی و لوازم آن ها در درک ابعاد ارزشی جامعه آرمانی ۱۵۲
- ۴-۲-۲- هویت هستی شناختی و ارزشی جامعه آرمانی اسلامی ۱۵۷
- ۵-۲-۲- مراتب طولی و محوری ارزش های جامعه آرمانی ۱۶۰
- ۶-۲-۲- عرصه های عرضی ارزش های جامعه آرمانی در حوزه عمومی و گسترش های ارزشی جامعه ۱۶۳
- ۳- روش شناسی استخراج اصول مدیریت راهبردی فرهنگی از مبانی فلسفه اسلامی ۱۶۵
- ۱-۳- تبیین روش شناسی ۱۶۵
- ۲-۳- روش شناسی قیاس عملی، روش شناسی عام پیشرونده از مبانی به اصول و بازخورنده از اصول به مبانی ۱۶۷
- ۱-۲-۳- الگوی ارسطو ۱۶۷
- ۲-۲-۳- الگوی فرانکنا در تحلیل روش دستیابی به اصول مدیریت راهبردی فرهنگی ۱۶۹

۱۷۵.....	۲-۳- انواع روش شناسی های کاربردی
۱۷۵.....	۱-۲-۳- روش استنباطی:
۱۷۶.....	۱-۲-۳- روش تحلیل مضمون
۱۷۹.....	۲-۲-۳- روش سیستمی
۱۸۱.....	۳-۲-۳- روش آینده نگاری:
۱۸۱.....	۳-۲-۳- ۱- آینده نگری و استراتژی
۱۸۳.....	۴-۳- تحلیل و جمع بندی فصل
۱۸۵.....	خاتمه: نتیجه گیری و پیشنهادها
۱۸۵.....	۱- نتیجه گیری
۱۸۸.....	۲- پیشنهادها
۱۸۹.....	منابع و مأخذ
۱۸۹.....	۱. کتابهای فارسی
۲۰۰.....	۲. منابع عربی
۲۰۱.....	۳. مقالات
۲۰۳.....	۴. پایان نامه ها
۲۰۳.....	۵. درسنامه
۲۰۳.....	۶. سند

فهرست اشکال

- شکل ۱-۱- ترکیب مفهومی مدیریت راهبردی فرهنگی ۲۶
- شکل ۱-۳- سطوح تحلیلی یک مدیریت راهبردی فرهنگی ۴۲
- شکل ۱-۴- ایده اولیه تبیین سازوکار استخراج اصول از مبانی فلسفه اسلامی ۴۶
- شکل ۱-۵- سطوح تحلیلی یک مدیریت راهبردی فرهنگی از مبانی فلسفه اسلامی ۵۳
- شکل ۱-۲- ساختار تحلیلی یک الگوی مدیریت راهبردی فرهنگی ۵۹
- شکل ۲-۲- انواع ارزش‌های تشکیل دهنده جامعه آرمانی ۹۲
- شکل ۲-۳- شاخصه‌های عام جامعه آرمانی ۹۴
- شکل ۲-۴- نمای تفصیلی شاخصه‌های عام جامعه آرمانی ۱۰۰
- شکل ۲-۵- تعاملات انسان و جایگاه نظام‌های اجتماعی ۱۰۱
- شکل ۲-۶- عرصه‌های عرضی ارزش‌های جامعه آرمانی در حوزه عمومی ۱۰۸
- شکل ۱- سازوکار استخراج اصول مدیریت راهبردی فرهنگی در یک نگاه ۱۸۷

فصل اول:

کلیات و مفاهیم

سر آغاز

اندیشه دینی در جهان معاصر دینی، در آستانه گذار به الگوی جامع پیشرفت با پرسش-های خرد و کلانی روبروست که انتظار پاسخ جامع آن از منابع دینی می‌باشد.^۱ یکی از گام‌های مهم در این عرصه، اهتمام دین‌شناخت به پژوهش مدل مفهومی الگوی راهبردی مدیریت فرهنگی است. روش‌شناسی پیشرونده و بازخورنده در این پژوهش، سه سرفصل مترتب بر یکدیگر را، در یک فرایند پیشرونده^۲، پیش‌رو می‌گذارد؛ اولین سطح، میدان معناشناختی سازوکار استخراج اصول مدیریت راهبردی فرهنگی از مبانی فلسفه اسلامی را پیش‌رو می‌نهد، دومین سطح، مدل مفهومی یک الگوی جامع مدیریت راهبردی فرهنگی به منظور شناخت جایگاه اصول ارزش‌دورانه مورد نظر از مبانی و پیش‌فرض‌های فلسفی ارائه می‌گردد و سپس در گام نهایی به بررسی فرایندها و روش‌شناسی خودویژه آنان پرداخته خواهد شد. با اهتمام به کاستی‌های موجود در بهره‌وری از فلسفه اسلامی موجود در عرصه عینیت بخشی و مدیریت-های عینی، پژوهش پیش‌رو مستند به روش‌شناسی چندبعدی تصویر نظام‌واره‌ای از گام نهایی استخراج اصول مدیریت راهبردی فرهنگی از مبانی فلسفه اسلامی خواهد بود. از این رو ایده مورد نظر در دو سطح اصلی به سامان می‌آید:

-
۱. احمد آکوچکیان و همکاران، **الگوی راهبری تحول**، چاپ اول، تهران، انتشارات بنیاد اندیشه دینی و مطالعات توسعه با همکاری مرکز تحقیقات استراتژیک توسعه، ۱۳۹۴. ص ۲۱.
 ۲. همان، **الگوی معیار رشد با سوره حدید**، چاپ اول، تهران، مرکز تحقیقات استراتژیک توسعه (رشد) و شورای توسعه فرهنگ قرآنی با همکاری انتشارات بنیاد اندیشه دینی و مطالعات توسعه، ۱۳۹۳، صص ۱۴۳-۱۳۸.